

Ödeshögskretsen av Svenska röda korset, några glimtar

*”Det är aldrig fel att hjälpa människor,
som behöver hjälp, så enkelt är det”.*

1859 Slaget vid Solferino i Italien

*där schweizaren Henri Dunant får idén till **Röda korset***

efter att själv ha fått bevittna krigets fasor. Hans gärning skulle så småningom ge honom Nobels fredspris 1901, det första. Frankrike och Sardinien mätte sina styrkor mot Österrike med 350 000 man, där 40 000 lämnades sårade kvar på slagfältet. Ingen brydde sig om de arma människorna som låg och förblödde på marken. Det enda folk ägnade sig åt var likplundring Dunant organiserar en hjälpkår av frivilliga, som först behandlade fransmännen men sedan övergick till att ge alla vård ”Tutti fratelli”, de är alla bröder. Mottot spred sig som en löpeld bland de hängivande italiensorna. ”Bilda hjälporganisationer i alla länder. Gör det redan i fredstid.”

1863 16 nationer däribland Sverige bildar i Geneve **Röda Korset**. Hjälporganisationer bildas i de olika deltagarländerna.

1864 Den första Genevekonventionen undertecknas. Den behandlar främst frågan om behandlingen av sjuka och sårade soldater under krig. Man kom också överens om ett - skyddstecken - **det röda korset på vit botten**.

Röda korsets skapare - Henry Dunant - beskrev redan i sin lilla skrift ”Minnen från Solferino” sin idé om att skapa lagar för krigföring. En delegat yttrade:

”Stifta lagar för krig är som att be om barmhärtighet i helvetet”.

1906 Röda korset **Den andra genevekonventionen undertecknas**. Den behandlar frågan om skydd för sårade och skeppsbrutna vid krig till sjöss.

1916 Svanshalskretsen av Svenska **Röda Korset** bildades på initiativ av fru *Stina Pyk, Kyleberg*. Kretsen

omfattade socknarna **Svanshals, Kumla, Rök och Heda** och hade från start över 100 medlemmar. Styrelsen bestod av fru *Stina Pyk*, ordförande, godsägare *Fr A:son Ahrén*, Eveboda, v ordf, *Helge Jonsson*, Kullen, sekreterare och kassör. Förrådsförvaltare var *Anna Berglund*, Ingvaldstorp och *Anna Gustavsson*, Särtzhöga. Dessförinnan hade inom nämnda socknar hösten 1914 bildats en organisation kallad **Kronprinsessan Margaretas gåvokommitté** med ändamålet att under symöten förfärdiga skjortor o d åt landstormsförbanden. Materielen som lagrats överlämnades 1916 som start för Rödakorskretsen, som erhöll **”1:a kretsen inom Lysings härad.”**

Som startkapital fick man från distriktet 300:- kronor och den första gåvan till kretsen kom från Svanshals missionsförsamling på 50:- kronor, en avsevärd summa på den tiden. Medlemsanstalet det första året var 51 st. Genom fester och insamlingar sökte man samla in pengar till verksamheten. År 1924 satt många intresserade medlemmar bänkade i Valla

missionshus med radion påslagen.

Stockholm - Karlsborgs rundradio-
för att lyssna till *rödakorschefen prins
Carls radiotal.*

År 1932 avflyttade fru *Pyk* och
medlemsantalet hade sjunkit till 22,
därav 11 i Svanshals. 11 i Rök och
ingen i Kumla. Heda hade dessförinnan
övergått i Ödeshögskretsen. Kretsen
beslöt att gå upp i Ödeshögskretsen,
men en kraftig opposition gjorde att
kretsen 1933 i **Grönhalls skola** beslöt
att riva upp beslutet och vara en
självständig krets.

Ordförande blev nu *doktorinnan på
Kyleberg Brita Ghazala Bey*, v ordf fru
Lilly Samuelsson och sekr och kassör
Wulf Widegren. En stor sommarfest
arrangerades i Kylebergs park med gott
netto.

År 1943 avled fru *Bey* och *Wulf
Widegren* övertog ordförandeskapet. År
1935 flyttades förrådet från **Kyleberg
till Kvarntorps skola** Ett
utlåningsförråd fanns även i **Väderstad**.
Många Rödakorshögtider och fester har
hållits under åren. 1939 gästades
kretsen av *landshövdingen Carl Tisilius
med fru*.

År 1945 utvidgades kretsen med
Väderstad och 1957 med Hov och
Appuna.

I **Holmens skola** bildades år 1947 en
grupp i **Ungdomens Rödakors** med
namnet *Blåklinten* och senare en i
Kvarntorp. Grupperna måste med tiden
läggas ner.

*Kretsen går upp i Ödeshögskretsen
den 1 januari 1977.*

**1916 Ödeshögskretsen av Svenska
Röda Korset** bildades den 13 mars

efter anmodan av distriktstyrelsen.
Stiftare och förste ordförande var fru
Emma Ingvarsson, Alvastra. Hon
efterträddes 1919 av kassör *Emil
Björkman* som satt till 1925. Tanken att
bilda en krets uppstod på en
sjukvårdskurs, som leddes av fru *Maria
Axi-Johansson*, utbildad rödakorssyster.
Styrelsen bestod förutom av
ordföranden av fru *Rakel Gerholm*, fru
Maria Andersson, Orrnäs, fru *Sigrid
Hultberg*, Karlfors, *fröken Eda
Pettersson*, Serlan, *doktor M Bergholz*
och kassör *Emil Björkman*.

178 medlemmar noterades första året
och rödakorsförrådet installerades i
Ödeshögs tingshus, 3:e våningen. Under
brinnande världskrig gällde det att
skaffa pengar och inköpa material. Man
anordnade friluftsfester och lotterier.
Från början var det var det viktigt att
anskaffa sjukvårdsartiklar i
förbandslådor. I rödakorsförrådet
förvarades förbandsmaterial till alla
förbandsplatser, som i krig skulle finnas
utspridda i kommunen. Med åren blev
all material omodernt och
sjukhuskläder och sjukvårdsutrustning
skänktes till distrikt för vidare
användning i utvecklingsländer.

**Ödeshögskretsen av Röda Korset
startar 1926 ambulanstransporter**
med en inköpt ambulansbil med
fabrikör S. Blondell som chaufför.
Under nio år 1927-1936 göres ca 300
transporter och driftskostnaden utgör
8.891:- kronor. Föreningen utbildade i
första hjälpen.

**Hjälp till fosterbarnsplacering, stöd
till behövande familjer vid sjukdom**
mm, socialt arbete på hemorten var förr
viktiga uppgifter för en rödakorskrets.

Detta var enligt vissa samhällsgrupper
välgörenhet från besuttna och

motarbetades och förringades. Alla dessa tidigare frivilliga stödformer skulle bli allas rättighet. Samhället skulle ha skyldighet att ställa upp med behövande människor. Vi kan i dag se vad som händer om inte hjärtat är med i alla former av mänskligt kontaktarbete.

År 1929 undertecknas Den tredje Genevekonventionen rörande behandlingen av krigsfångar.

1930-tal De första sjukvårdskurserna hålles i Röda Korskretsen. 90 personer deltar i 36 timmarskurserna. Under åren har kurser anordnats nästan varje år. Första hjälpen olycksfallsvård för trafikanter, vägsamariter, barnolycksfall, hjärt-lungräddning, inriktning varierar med tidens trender. Varför inser inte varje människa sin skyldighet, att man måste vara utbildad innan det händer?

Start av skolbispisning och skolhälsoundersökningar kan också räknas rödakorskretsarna till godo.

I dag är det naturligt att detta ligger under skolförvaltningen.

Röda korset har t ex föreslagit att **läkarundersökning skulle införas i klasserna 1 och 4** i St Åbydistriktets skolor. Läsåret 1932/33 fick beslut i frågan anstå. 1933 ingavs ny skrivelse till kommunfullmäktige i St Åby kommun. **Läsåret 1934/35 godkändes en kostnad på 1.50 kr per elev från 1935.**

Rödakorskretsarna startade även och bekostade **grundläggande tandvård för skolbarn**, vilket pågick i många år tills även detta blev en kommunal skyldighet. Röda Korset gör t ex 1934 en framställning till St Åby Sparbank om ekonomisk hjälp på 2.000:- kronor åt föräldrar till de barn, som ej själva

har **medel för tandvård**. Röda Korset bidrager med 2:- kr per elev. Från år 1935 godkändes detta för klasserna 1 och 6. En utdragning med eller utan bedövning debiteras med 1:- krona, rottyllning 6:- kronor extra. En amalgamfyllning kostade 5:- kronor och en silikonfyllning 6:- kronor.

Läsåret 1937 - 1938 startade tandvård i Ödeshögs skoldistrikt. Såväl denna som läkarundersökningen drevs i samverkan med Röda korset. År 1944 innefattade tandvården samtliga elever. Målsmännen erlade en avgift av 3:- kr per år och barn dock högst 10:- kr. I vissa fall hade fri tandvård beviljats.

Ödeshögs Idrottsklubb ordnade simkurs för skolbarn under sommaren med ett kommunalt bidrag på 100:- kronor.

Under 30-talet ordnades även skolbad för eleverna.

Utdelning av skor skedde denna tid till behövande barn ut olika skolfonder.

1937-1938 Första läsåret staten anslår medel till skolmåltider. Röda Korset har beslutat upphör med sin skolläkarverksamhet fr o m läsåret 1944-45 sedan statsmakterna gått in för att stödja skolläkarverksamheten med ett bidrag av 1.25 per barn från och med läsåret 1944-45.

1939 Flaggans dag, den 6 juni högtidlighålles för första gången i Ödeshög på initiativ av Ödeshögs Idrottsklubb. Efter högtiden anordnades idrottstävlingar.

Rödakorskretsarna har varit representerade med sina fanor vid dessa festligheter som senaste åren övergått i nationaldagsfirande. Först föregående år

uteblev kretsen från att delta i föreningsrepresentationen.

1947

Trehörnakretsen av Röda Korset startar i Trehörna. Vid invigningen i Trehörna kyrka läste bl a *Elvy Rydberg* Esaias **Tegnér's "Det eviga"**.

Initiativtagaren var kyrkoherden i Trehörna *Sam Bjurek*, vilken blev kretsens förste ordförande. Han höll posten i 4 år varefter den övergick till häradsdomare *Einar Ahlm*. Efter fem år blir *Titus Nyberg* ordförande under lång tid, 16 år. Vid starten hade kretsen ca 20 medlemmar men på ett år steg det till 36. Under första året anordnades fyra fester för att köpa in sjukvårdsmaterial. Den allra första festen var en skördefest i Svärdsfalla, som inbringade 302:- kronor.

År 1948

började man anordna luciafest, vilket sedan blivit en tradition.

1949 kunde man ha råd med att anskaffa simbryggor till badplatsen i Trehörnasjön.

Midsommarfester har anordnats vid Trehörna säteri.

1949 *Den fjärde Genevekonventionen: I Förbättrade av sårades och sjukas behandling vid stridkrafter i fält. II Förbättring av behandling av sårade och sjuka och skeppsbrutna tillhörande stridkrafterna till sjöss III Krigsfångars behandling IV Skydd för civilpersoner under krigstid.*

År 1950 hade man 17 symöten i kretsen.

År 1957 är medlemsantalet ca 50 av Trehörnas 400 invånare och luciatraditionen hålles vid liv.

Sedan många år är *Eric Rydberg* kretsens ordförande.

Under 50-talet svarade kretsen för **Rödakorsskåp med förbandsmaterial** på utsatta, olycksfallsdrabbade vägar. När folk började okynnesplundra skåpen lades den verksamheten ner.

1966

Genom Rödakorsets försorg har terapiverksamheten startat på ålderdomshemmen Vårdsäter och Rosenlund. Fruarna *Gunnel Pharmansson* och *Margareta Fredriksson* leder verksamheten.

Försöket har givit ett strålande resultat. Det rör sig om slöjdarbeten i trä, textil, vävning och ryaknytning. Ett 100-tal pensionärer på vardera hemmet får glädje av hobbyarbete, som intresserar dem.

Genom hobbyalstrens försäljning erhålles medel till verksamheten. Terapiavdelningen i Röda Korsets regi fortsätter även efter flyttningen till Solgården. Kommunen bidrager till verksamheten med 5.000:- kronor. På detta sätt fortsatte verksamheten tills kommunens ansvariga insåg att detta var nyttigt för berörda människor och tog över både det ekonomiska och pratiska ansvaret. I dag är detta en viktig del i åldringsvården.

1965 Svenska Flaggans dag

firades på pingstdagen i Hembygdsgården. Missionskyrkans blåsorkester spelade under ledning av fru *Stina Dahl*. Sju organisationer med Röda Korsets fana i spetsen tågade i på Hembygdsgården framför skomuseet. Kulturnämndens ordförande *Erland Carlsson* hälsade välkommen. Han nämnde att under året firas 100-årsminnet av Röda Korsets tillblivelse. Under ledning av Tage Lundell sjöng

allianskören. Morgongudstjänst hölls av *pastor Eric Berg*.

Högtidstalet hölls av *komminister Göran Kedvall*.

Pastor Olle Christoffersson avslutade mötet.

1966

Fröknarna Anna och Agnes Gustavsson, Heda, har donerat sin gård Tjugby Mellangård till Svenska Röda Korset i Östergötland. Första tanken var åldringsvård i Rödakorsregi, men har ej gått att realisera. Gården skall försäljas och medlen disponeras av Röda Korset. Taxeringsvärdet är 90.000:- kronor.

Systrarna Gustavsson är båda pensionerade lärarinnor. *Fröken Anna Gustavsson* i Vinnerstad 1901 - 1938 samt *fröken Agnes* i Liatorps skola Risinge, 1912 - 1951.

Kretsen har i många år arbetat med att ordna sjuktransport med droskbil.

1967

Taxi i Ödeshög har införlivat en ny ambulans, då telelarmet ej längre går till de sjuktransportbilar. Röda Korset har bidragit till tidigare. Ambulansen har två bårar. Under 1900-talet finns landstingets ambulans stationerad på räddningstjänsten i Ödeshög med utbildad sjuksköterska med vid utryckningen. Utvecklingen går framåt.

1970

I Solgårdens lokaler finnes ett fotvårdsbehandlingsrum, där pensionärer kan få fotvård av utbildad personal. Genom Röda Korsets insatser betalar pensionärer endast 4:- kr medan Röda Korset står för 8 :- kr och av de 12:- behandlingen kostar. Behandlingen är populär. *Fru Inga Glinge* kommer en gång i veckan från

Linköping och ger behandlingen. Ca hälften av Solgårdens 60 patienter utnyttjar servicen. Denna form av hjälp till pensionärer pågick i många år men har numera upphört sedan kommunen lovat fortsätta subventionen.

Genom Röda Korset tillhör frivilligorganisationerna med uppgifter i ofred svarar **Rödakorskretsen för utbildning av hemvärnssamariter till hemvärdet.**

En mycket bra utbildning, som är användbar i alla sammanhang, men det har varit svårt rekrytera Ödeshögsbor. Med det nu hårt nedbantade svenska försvaret kommer hemvärdet i framtiden få en mycket större uppgift än tidigare. Hur få människor att inse vad som pågår? Fredsbevarande förband i en orolig värld, både i och utanför landets gränser.

År 1981

började kretsen, med *Gunnel Pharmansson* som initiativtagare, **Röda Korsets sömnadstjänst på Solgården** med ett mycket starkt gensvar från början. Åldringarna syr babyskjortor, babytröjor, stjärtlappar och filtar med material, som skänkts av medlemmar. Fortfarande sitter en engagerad grupp och arbetar för Röda Korset och varje år sändes deras alster ut i världen till behövande. Barn som drabbas av de vuxnas intollerans .

Flyktinghjälp under de stora flyktingströmmarna under 1900-talet har blivit en stor uppgift i Ödeshög, där vissa grupper främlingsfientligheten varit stor. Röda Korset, Rädda Barnen, Svenska Kyrkan och samtliga frikyrkoförsamlingar bildade arbetsgruppen. **Ja, rum för**

mänsklighet, som ännu fortlever i Ödeshög. Här skapades kontaktfamiljer, ordnades gemensamma fester samt under ett års tid trivselkvällar, som organiserades av olika föreningar på orten. Vänskapsband som knöts här består ännu. När socialförvaltningen och diakonin i Ödeshög ej kunde få fram hjälp till de gravt psykiskt skadade människorna lyckades denna arbetsgrupp få fram pengar och människor, som ställde upp. Det är en väsentlig uppgift för Röda Korset att hjälpa flyktingar antingen det gäller skydd och hjälp i en akut nödsituation eller stöd i en ny och svår omgivning.

1998

*Diakon Ingegerd Alberius, Svenska Kyrkan, har i samverkan med Röda Korset startat en **väntjänstgrupp i Ödeshög** med uppgift att kontakt ensamma äldre människor, som önskar sällskap och någon att prata med. En kurs på sex träffar gör medhjälparna redo för sitt arbete. Men visst glädes det en fredagskretsordföranden, när förstasidan i Östgöta Correspondenten handlar om att bli vänner på ålderns höst, riktiga vänner, Röda Korsets nystartade väntjänst när den är som bäst.*

Varenda människa blir förr eller senare ensam. Den vanliga, enkla rödakorsaren med människokärlek i sitt sinne behövs. Röda Korsets slogan "bryt isoleringen" är i högsta grad fortfarande aktuell. Intresset för Röda Korset har varit stort i Ödeshög och **medlemstalet låg många år över 500**, naturligtvis störst under krigsåren och tiden därefter. Ideellt arbetande människor skapar trivsel och engagemang kring sig. Man minns underbara **soaréer** i kyrkor, församlingshem och andra samlingslokaler. **Kyrkokonserter** med *Sonja Stjernquist, Nicolai Gedda,*

Christer Solén, Motalapolisens kör, Cantuskören, Melody Modens och många fler med mycket arbetemed kaffeservering, bakning, lottrier och vinstinsamling och främst glädjen att ha lyckats föra rödakorsutbudskapet. **Klädinsamlingar** med 170 säckar, som skulle packas och lyftas för att nå katastrofförådet för vidare transport till katastrofområden i världen.

Att baka och sälja bröd har blivit en god inkomstkälla liksom lotteriförsäljning, bössinsamlingar valdagar och under oktoberinsamlingarna.

Då minns man stelfrusna fingrar men också upplevelsen av glädjen, när pengarna kunde skickas ut i världen till behövande, till rödakorskamrater i andra länder, som fått möjlighet att hjälpa. Eller när sjuksköterskan *Birgitta Svensson* med tjänstgöring i **Puckallpa i Peru** skrev hem till sin mor boende inom kretsen och förklarade att 6.000:- kronor skulle ge en blodbank. Då kändes det härligt att kunna skicka 6.200:- kronor till henne och sedan få reda på, att när hon for därifrån var blodbanken ett faktum.

Ett annat minne är då kretsen sökte engagera kommunen att planera för **ett handikappvänligt centrum**. Gamla från Solgården demonstrerade i sina rullstolar. Kretsen fick papper på att arbetet ej kunde utföras, då det kostade för mycket. Men idag är alla våra påpekanden åtgärdade. Det går med tjat och envishet och engagerade medhjälpare.

De under många år ordnade **handikapputfärderna** till olika platser inom närområdet med en stunds samvaro har givit minnen för livet.

*Vilken samhällsinsats alla
dessa män och kvinnor i
styrelserna och som aktiva
rödakorsare uträttat under åren
i människokärlekens tjänst utan
tanke på ersättning men med
glädjen att få göra en insats för
en stor sak.*

Ordförandeförteckning:

Emma Ingvarsson	1916 – 1919
Emil Björkman	1919 – 1925
Erik Holmstedt	1925 – 1937
Ingrid Vallbo	1937 – 1944
Ingrid Ekman	1944 – 1955
Carl Eric Carlsén	1955 – 1962
Bengt Holmberg	1955 –
Roland Hagberg	
Gunilla Andersson	
Harry Pharmansson	
Ulla Pharmansson	

Det liv är icke längst, som längst har varat.
Ej är den rikast, som mest har sparat.
Nej, den är rikast, som har givit mest.

HAVAMAL.